

Na výročí tři čtvrtě století od konce 2. světové války jsme měli v úmyslu přijít s neotřelým tématem, které by připomnělo především hrdinství Čechoslováků v bojích za naši vlast. Již v roce 2018 tak přišla myšlenka na vytvoření nové a unikátní výstavy Se lvem za svobodu – Československá samostatná obrněná brigáda ve II. světové válce, která měla být vůbec první samostatnou rozsáhlou výstavou československého pozemního vojska ve Velké Británii. Situace kolem Covidu-19 však nakonec neumožnila její otevření v roce 2020, ale rozhodli jsme o jejím přesunutí na hlavní výstavní sezónu roku 2021. Shodou okolností to bylo právě 75 let od příchodu 12. tankové brigády do Českého Krumlova. Ta byla jedním z útvarů, který vznikl reorganizací Československé samostatné obrněné brigády.

„Pocta ženám a mužům, kteří odešli na Západ, aby bojovali za naši vlast a svobodu, mnohdy za cenu vlastního života.“ Tak zněla úvodní věta celé výstavy a byla důvodem, proč jsme se nakonec rozhodli pro toto výstavní téma. První československá pozemní jednotka vzniká ve Velké Británii v roce 1940 jako 1. československá smíšená brigáda a do bojů se zapojuje v letech 1944-1945 při obléhání města Dunkerque již jako Československá samostatná obrněná brigáda. U Dunkerque také zůstávají až na malou skupinu vojáků – Kombinovaný oddíl, který se jako jediný může ještě před koncem války připojit k Pattonově 3. americké armádě v Československu – až do 8. května 1945, kdy velitel německé posádky viceadmirál Friesius podepsal bezpodmínečnou kapitulaci na velitelství brigády před jejím velitelem brig. gen. Aloisem Liškou. Do vlasti odjíždějí až 12. května 1945. Po roce 1948 jsou tito muži komunistickým režimem perzekuováni. Nejčastější formou perzekuce je pracovní nebo kádrový postih, jsou propuštěni z armády či ze zaměstnání, je jim odebrána vojenská hodnost a smějí vykonávat jen dělnické profese. Mnozí ale skončí uvěznění v táborech nucených prací nebo jsou ve vykonstruovaných procesech odsouzeni k mnohaletým trestům odnětí svobody. Někteří jsou však také odsouzeni k trestu smrti a popraveni. Další utíkají před režimem z republiky. Význam západního odboje je minimalizován a má být zapomenut. V případě Československé samostatné obrněné brigády se to daří téměř dokonale. Po roce 1989 se sice i oni dočkají rehabilitace, ale mají tu smůlu, že se o nich netočí filmy, knih vychází pouze několik, jejich existence tak zůstává v zapomnění.

Právě kvůli unikátnosti výstavy vyvstaly hned na samotném počátku dva velké problémy. Jednak je i pro české návštěvníky Československá samostatná obrněná brigáda téměř neznámým tématem, proto bylo potřeba ji dostatečně uvést do kontextu, takže byl nezbytný větší rozsah, než je obvyklé. Pro výstavu tedy bylo uvolněno celé přízemní patro muzea. Druhý, ještě podstatnější problém byl, že Regionální muzeum v Českém Krumlově nemá pro takovou výstavu sbírkové předměty, stejně jako většina muzeí v Čechách. Své sbírky nakonec půjčilo 57 zapůjčitelů od velkých muzejních a archivních institucí po maličká obecní muzea, ale především 42 soukromých sběratelů z celé republiky. A tak již v roce 2018 přijela do muzea sbírka Československé samostatné obrněné brigády od soukromého sběratele, která se stala základem pro budoucí výstavu a velmi brzy ji doplnily sbírky členů klubů vojenské historie KVH České Budějovice a KVH Čeští Lvi České Budějovice, několika dalších soukromých sběratelů a potomků našich vojáků. Pro uvedení návštěvníků do kontextu bylo nutné představit také vojenské útvary, kterými si českoslovenští dobrovolníci před vstupem do pozemního vojska ve Velké Británii prošli –

československá armáda a Stráž obrany státu, Wehrmacht, Český a slovenský legion v Polsku, 1. československá divize ve Francii, jednotky na Středním východě a Vládní vojsko. I s touto částí pomohli soukromí sběratelé a především členové KVH Kallich. Kolegové z Muzea československého opevnění Borovany vyrobili přesnou repliku plně zařízeného objektu lehkého opevnění v poměru 1:1 typu D1N s originálními součástkami. Protože mnoho vojáků bylo od brigády převeleno k výcviku u SOE pro paravýsadky zpět do Protektorátu Čechy a Morava nebo aby doplnili ztráty našich perutí v RAF, rozhodli jsme se podchytit i tato témata. A tak do muzea přijeli potomci našich letců, aby zapůjčili pozůstalosti po svých dědečcích. Nevynechali jsme ani ženské pomocné sbory, u kterých sloužily československé dobrovolnice. Osud Československé samostatné obrněné brigády se na konci války a krátce po ní spojil s americkou armádou, proto svými zápůjčkami přispělo také KVH 4th Armored Division US Army. Výstavu doplnilo množství často dosud neuveřejněných fotografií sběratelů z celé republiky, ale také od potomků československých vojáků dnes žijících v Kanadě a Velké Británii nebo potomků amerických vojáků, které přišly z USA. Prostřednictvím QR kódů umístěných u každého panelu z nahrávek zapůjčených Pamětí národa a potomky pamětníků promlouvali o jednotlivých tématech přímí účastníci událostí.

Na výstavě tak bylo ke zhlédnutí na tisíce předmětů především ze soukromých sbírek, většina byla vystavena vůbec poprvé. Návštěvníci tak měli jedinečnou možnost spatřit například uniformy všech složek Stráže obrany státu nebo chloubu československé armády těžký kulomet ZB 37. Německou armádu zastoupilo několik uniforem a k vidění byl i vzácně dochovaný lehký kulomet MG 34 pro pancéřová vozidla. Československou samostatnou obrněnou brigádu připomnělo mnoho témat, od plně zařízené polní kuchyně nebo dílny, přes ženistu a motospojku až po tankisty. V této části byly ke zhlédnutí nejen uniformy, ale také výstroj, množství předmětů osobní potřeby, zdravotnický materiál a vojenský motocykl Ariel W/NG 350 v markingu Československé samostatné obrněné brigády. Nezapomněli jsme ani na střelné a chladné zbraně, z nichž mnohé jsou legendární: například lehký kulomet BREN Mk. I, puška Lee Enfield, Kukri Mk. II, nůž pro Commandos na Středním východě nebo bojové nože F-S. V závěru výstavy, která byla věnována americké armádě, byla k vidění například uniforma por. Ralfa C. Girkinse, který jako navigátor vedl 19. 4. 1945 bombardovací svaz letounů B-17 na nálet na Ústí nad Labem. Dalším unikátem byly stužky vyznamenání a miniatura pilotního odznaku Paula W. Tibbetse, pilota bombardéru Enola Gay, který svrhl atomovou bombu na Hirošimu. Vystaveny byly i brýle s regulovaným stmíváním, které byly při této akci použity. Jistě nejen děti zaujaly modely a diorámata francouzských a britských letadel nebo britské a německé pozemní techniky.

Nakonec se ukázalo velkou výhodou, že musela být výstava přesunuta až na rok 2021, podařilo se zapojit další sběratele a témata doplnit. Poslední zápůjčky přivezli sběratelé do muzea v závěrečném týdnu instalace a výstava tak mohla být po třech letech práce a více než dvou měsících instalace otevřena v květnu 2021. Členové jmenovaných klubů vojenské historie zpestřili svou přítomností v dobových československých, britských a amerických uniformách atmosféru vernisáže. O stylový hudební doprovod se postarali dudáci z The Rebel Pipers ve skotských uniformách. Československá samostatná obrněná brigáda a na 6 500 jejích členů – nedoceněných hrdinů naší historie – se tak po 76 letech od konce války dočkala své první výstavy a my jsme tak mohli ukázat, že „Češi se nevzdávají“. Nakonec byla výstava pro mimořádný úspěch a ohlas

návštěvníků prodloužena a bylo možno ji v Regionálním muzeu v Českém Krumlově navštívit až do 9. ledna 2022.